

Bijlage bij bestuurlijke reactie

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Ons kenmerk
PZH-2023-841754761
DOS-2016-0004419

Inhoudelijke aandachtspunten consultatieronde Ontwikkelperspectief Groene Hart versie 1.0

In deze bijlage bij de GS Bestuurlijke reactie consultatieronde Ontwikkelperspectief Groene Hart v1.0 treft u de inhoudelijke punten van Provincie Zuid-Holland. De opmerkingen staan in het onderstaande overzicht per thema onder elkaar.

Algemeen

- Het Ontwikkelperspectief is wat ons betreft een mooi en goed leesbaar verhaal.
- Daarbij is een goede eerste aanzet van de ontwikkelprincipes opgesteld. Deze zijn uitdagend.
- Wat nog onduidelijk is, zijn de definities van onaanvaardbare inspanning of maatschappelijke kosten. En hoe zorgen we ervoor dat geen negatieve effecten worden afgewenteld op derden, andere locaties of de toekomst?
- Ook de uitwerking van de ontwikkelprincipes vereist aandacht. Wat betekent een ontwikkelprincipe voor de andere ontwikkelprincipes? En wat betekenen de ontwikkelprincipes voor de opgaven/ontwikkelingen die in het gebied spelen?
- De urgentie en noodzaak van een (systeem)verandering is groot, onontkoombaar en onvermijdelijk. Bij uitstel worden de pijn en kosten later alleen maar groter. Keuzes zijn hierbij nodig. Deze urgentie kan sterker naar voren worden gebracht in de eerste hoofdstukken van het Ontwikkelperspectief.
- In paragraaf 3.1 Wettelijke kaders en vastgestelde doelen (p. 16 t/m 18) worden alleen Europese kaders benoemd. Het provinciaal kader in onze omgevingsvisie, programma en verordening worden niet genoemd. Ook daarin zitten wettelijke kaders, zoals onze kaders voor waterveiligheid (normen (omgevingswaarden) voor de regionale keringen en wateroverlast). De kaders opnemen van alle overheidslagen is niet mogelijk. Advies is een korte uitleg toe te voegen over de wettelijke kaders van de verschillende overheidslagen en de opmerking dat hiermee rekening gehouden dient te worden.
- Wat is de relatie tussen het Ontwikkelperspectief met het eerder opgestelde Toekomstperspectief door experts? Deze relatie is voor ons in het Ontwikkelperspectief nog niet duidelijk geworden.
- Het 'perspectief' waar we met zijn allen naar toewerken mist nog. De Ontwikkelprincipes zijn een eerste bouwsteen daarvoor, maar een verdere uitwerking is in de volgende fasen vereist.
- In lijn met het vorige punt, de ontwikkelprincipes zijn nu nog niet concreet. Dat is ook begrijpelijk, want ze leiden tot een aantal dilemma's en vraagstukken die op hoofdlijnen zijn benoemd. Eén daarvan is uitgewerkt in de bijlage van het Ontwikkelperspectief. Inzicht in de uitwerking van de ontwikkelprincipes en dilemma's kan worden geboden door het

benoemen van mogelijke oplossingsrichtingen, het benoemen van de voor- en nadelen en de ruimtelijke consequenties.

- Het Ontwikkelperspectief is vooral agenderend. De ontwikkelprincipes zijn eigenlijk zaken waar we rekening mee moeten houden. Anderzijds is er wel voor gekozen om klimaat/bodemdaling en water (klimaatadaptatie) het vertrekpunt te laten zijn en nadruk te geven (en natuur en waterkwaliteit lijken minder sturend). Andere belangen zoals landbouw, economie en wonen zijn volgend, hebben te maken met beperkingen als gevolg van klimaat en water. Maar ook als die beperkingen er niet zouden zijn, wat zou er dan nodig zijn met de landbouw? Hebben we dan genoeg voedsel? De WUR geeft inzicht in belangrijke vragen die gesteld kunnen worden in dit kader: <https://www.wur.nl/nl/nieuws/zes-knopen-doorhakken-voor-een-nieuwe-visie-op-landbouw-voedsel-en-natuur.htm> Wat is er dan economisch nodig? Is het Groene Hart dan voldoende aantrekkelijk qua landschap en recreatie?
- Belangrijk aandachtspunt zijn de regionale verschillen. Niet overal zijn de opgaven voor klimaat, natuur en water hetzelfde. En niet overal liggen dezelfde kansen voor nieuwe verdienmodellen zoals recreatie. Gebiedsgerichte uitwerking met ruimte voor regionale verschillen is wenselijk.

Hernieuwbare energie, warmte en infrastructuur

- In paragraaf 3.4 over leefbaarheid en economische vitaliteit ontbreekt energie als randvoorwaardelijk (misschien wel ordenend) principe. Zonder voldoende duurzame energie en energieopslag is verduurzaming en ontwikkeling van woonwijken en bedrijventerreinen niet haalbaar. Duurzame energieopwekking en energieopslag vormen ook kansen voor de agrarische sector, waarbij de uitdaging is om deze te combineren met landbouw, recreatie, en natuur.
- Bij ontwikkelprincipes (paragraaf 4.1) staat 'maak duurzame energieopwekking in het Groene Hart mogelijk, zowel vanwege de grote landelijke opgave voor energieopwekking als vanwege de kansen voor de regionale economie.' De vraag is of dit de urgentie van de toenemende problemen rond netcongestie uitstraalt. In Zuid-Holland speelt congestie aan de afnamekant sinds kort in RES Alblasserwaard, terwijl het al langer speelt in provincie Utrecht. Als dit langdurig aanhoudt, levert dit serieuze uitdagingen op voor de economische vitaliteit van een gebied (verslechtering vestigingsklimaat) en voor de elektrificatie van bedrijven, woningen en mobiliteit. Zeker in gebieden waar de energie-infrastructuur traditioneel beperkt is in capaciteit, zoals in de open delen van het Groene Hart, is het belangrijk dat duurzame energieopwekking en opslag van energie een plaats krijgen in samenhang met een visie op de benodigde energie-infrastructuur. Gaan we energie-infrastructuur brengen naar vraag en aanbod van energie, of moeten vraag en aanbod gestructureerd worden nabij bestaande energie-infrastructuur? Naast het Ontwerpend Onderzoek Energietransitie in het Groene Hart 2050 is het belangrijk hierbij energieopwekking langs de hoofdinfrastructuur te betrekken. Momenteel worden de mogelijkheden per traject verkend in het programma Opwek Energie Rijksgronden (OER). Gaat dit de ruimtelijke kwaliteit opleveren die past bij het Groene Hart?

- Het Rijk start in het kader van het Nationale Programma Energiesysteem de komende tijd een discussie over de doelstelling voor duurzame opwek en het omgevingsbeleid van de drie provincies. Dit is wat ons betreft onderdeel van deze discussie. De discussie aangaan over een gezamenlijke doelstelling is ook in lijn met het advies van de Provinciale Adviseurs Ruimtelijke Kwaliteit over energietransitie in het Groene Hart uit 2020. In deze discussie is het raadzaam om het gesprek over verdeling van de lusten en de lasten niet uit de weg te gaan.
- De richtingen uit het ontwerpend onderzoek Energietransitie van het Bestuurlijk Platform Groene Hart horen onderdeel te zijn van een breder gesprek, waarbij ook de toekomst van de landbouw en het behoud van een economisch vitaal Groene Hart een rol speelt. Het gesprek beperkt zich nu veelal tot windturbines en zonnevelden, het is zaak deze te verbreden tot ten minste energie-infrastructuur. Liever nog wordt het gesprek omgedraaid: welke uitdagingen spelen er in een gebied en welke rol kan duurzame energie en energieopslag spelen bij het oplossen van deze problemen? Bijvoorbeeld door inzet van de revenuen voor het behalen van andere maatschappelijke doelen of door energieopwekking te gebruiken als springplank naar kwaliteitsverbetering van een gebied.
- Het Ontwikkelperspectief heeft een tijdschhorizon tot 2050. De ruimtelijke consequenties van keuzes die voor 2050 kunnen worden gemaakt reiken echter tot (ver) na 2050. Wij vinden het daarom belangrijk om het gesprek over de wijze waarop we in de toekomst de opwek van duurzame energie willen vormgeven in het Groene Hart nu te starten om zo de juiste keuzes voor de toekomst te kunnen maken en om netbeheerders de tijd te geven de bijbehorende energie-infrastructuur aan te leggen. De achtergrondstudie van Generation.Energy bij het Ontwerpend Onderzoek Energietransitie in het Groene Hart 2050 laat zien dat keuzes over opwek niet alleen impact hebben op het landschap, maar ook op de benodigde energie-infrastructuur.
- In paragraaf 4.6 wordt voor wonen en bedrijventerreinen (zie ook punt 23) de voorkeur uitgesproken voor bouwen op kleigrond. In het Ontwerpend Onderzoek Energietransitie in het Groene Hart 2050 is duurzame energieopwekking in de droogmakerijen een van de denkrichtingen. In de energietransitie zijn daarnaast de principes van de wereld van B in opkomst (<https://www.regionale-energiestrategie.nl/energiesysteem/dewereldvanb/2044348.aspx>). Daarbij:
 - a. wordt alles aangedreven door hernieuwbare energie;
 - b. is energie toegankelijk voor iedereen;
 - c. is ons energiesysteem verbonden met de leefomgeving;
 - d. is er lokaal eigenaarschap en samenwerking;
 - e. is de infrastructuur niet gecentraliseerd maar gedistribueerd; en
 - f. is er lokale balans.

De combinatie van lokale balans (opwek nabij vraag) roept maatschappelijke vragen op over de bouw van woningen nabij windturbines en zonnevelden (elektrisch en/of thermisch).

Klimaatverandering

- Onder paragraaf 2.3 (klimaatverandering) staan passages over ‘veel watergebruik om verzilting in droogmakerijen tegen te gaan’ en dat doorspoeling een groot beslag legt op de zoetwatervoorziening in het Groene Hart. Daaruit lijkt een beetje een scheef beeld te ontstaan. Het klopt dat verzilting wordt bestreden met doorspoeling, maar voor de waterschappen HDSR en Rijnland is peilbeheer de belangrijkste reden om water in te laten. Wat ons betreft zou een verbetering kunnen zijn: “Laag Nederland is voor peilbeheer afhankelijk van de inlaat van zoetwater uit de grote rivieren. Die inlaat staat onder druk door een veranderend afvoerpatroon van de rivieren. In de droge zomer van 2018 kon er net genoeg zoet water ingelaten worden om de waterpeilen te handhaven. Als de beschikbaarheid van zoetwater verder afneemt en de vraag toeneemt (bijvoorbeeld door vernatting van het Veenweidegebied), dan zullen tekorten ontstaan. Mogelijk gaan waterschappen dan ten behoeve van peilbeheer brak water inlaten, met schade aan andere functies (bijvoorbeeld landbouw en natuur en in relatie tot de Kaderrichtlijn Water) tot gevolg.” Dat laatste is ook de beperking die past op pagina 24, in plaats van de tekst die daar staat over beperking door zoute kwel.
- Wat is de visie op het inzetten van techniek (bijv. waterinfiltratiesystemen) om aan te passen aan veranderende klimaat en invulling te geven aan opgaven?

Water

- Bij paragraaf 3.3 water en bodem sturend ligt het voor de hand om de structurerende keuzes voor het Veenweidegebied ook even toe te lichten. Bijvoorbeeld: toewerken naar verhoging van de grondwaterpeilen. Ook kunnen uitgangspunten worden benoemd, zoals het niet afwentelen in tijd en ruimte.
- In hoofdstuk 4, pagina 22, wordt het volgende genoemd: “Verhoog het grondwaterpeil in nader te bepalen mate (...). Betrek het ruimtesbeslag dat hiermee is gemoed bij de te maken ruimtelijke keuzes.” Deze passage is wat ons betreft nog niet helemaal scherp. Daar kan ook staan dat we de impact op watervraag, wateroverlast en waterkwaliteit betrekken in de keuze voor de mate van peilverhoging.
- In paragraaf 4.3 Water en bodem sturend wordt bij het verhogen van de grondwaterstand goed vermeld dat dit extra water vraagt (van het hoofdwatersysteem of uit eigen berging), maar het heeft ook een effect op wateroverlast. Immers het waterbergend vermogen neemt af. Ook daar zijn oplossingen voor. We kunnen accepteren dat men vaker natte voeten krijgt, of we leggen bergingsgebieden aan (die slecht te combineren zijn met seizoensberging en ook veel ruimte vragen). Het is belangrijk om te beseffen dat bij goede toepassing van Water en Bodem Sturend het niet betekent dat *alle* problemen zijn opgelost. De vraag moet telkens worden gesteld welke (ongewenste) neveneffecten er optreden en of het middel niet erger is dan de kwaal.
- Op pagina 25 wordt het ontwikkelprincipe over water en bodem gepresenteerd (nr. 3). Dit is niet verkeerd, maar de bestaande of de te realiseren condities komen ingewikkeld over. Zou het eenvoudiger zijn door kort te stellen dat water en bodem sturend zijn?

- Bij het vierde ontwikkelprincipe op pagina 25 kan worden aangevuld dat de beschikbaarheid van zoetwater moet worden meegewogen.
- Op pagina 25 bij Water en bodem sturend staat: “Uitgangspunt is dat ruimtelijke keuzes fysiek realiseerbaar zijn, dat zij geen onaanvaardbare inspanningen en/of maatschappelijke kosten met zich mee brengen en dat geen negatieve effecten worden afgewenteld op derden, op ander locaties of naar de toekomst.” Gaat het hier om maatschappelijke kosten nu, of om maatschappelijke kosten in de toekomst? Nu niets doen kan namelijk leiden tot hogere maatschappelijke kosten in de toekomst.
- Waterveiligheid en -overlast komen in het Ontwikkelperspectief nog nauwelijks aan bod. Op pagina 26 wordt een vraagstuk over waterveiligheid genoemd. Hiervoor geven wij het advies van de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater mee om te werken vanuit de principes van meerlaagsveiligheid.

Er worden nu 5 lagen onderscheiden:

- 0) Waterbewustzijn
- 1) Preventie
- 2) Gevolgenbeperking (door het nemen van inrichtingsmaatregelen)
- 3) Crisisbeheersing
- 4) Herstel

In het Groene Hart kan met laag 2, gevolgenbeperking, veel worden bereikt. Hierbij moet in het oog gehouden worden dat hoe meer mensen en economische waarde er in een gebied zijn, hoe groter de gevolgen van een overstroming of wateroverlast is. Hierbij moet bedacht worden dat méér mensen een grotere inspanning van crisisbeheersing zal betekenen. Kortom: waterveiligheid is meer dan preventie (middels dijken).

Wonen

- Voor wonen wordt een voorkeur uitgesproken voor locaties van ontwikkelingen (kleigronden). In het Ontwikkelperspectief is opgenomen dat “nieuwe woningen (...) worden gerealiseerd. In de eerste plaats op kleibodems. Maar ook duurzame en betaalbare woningconcepten in het veengebied kunnen ruimte bieden aan woningzoekenden, afhankelijk van het tempo van innovatie.” (p.35). Naast de aanbeveling uit onze bestuurlijke reactie adviseren wij ook om rekening te houden met klimaatadaptatie/-robuust bouwen.

Bedrijvigheid en circulaire economie

- We zien de aanvaarding van bedrijventerreinen in Zuid-Holland op de 3 hectarekaart en het Ontwikkelperspectief momenteel niet met elkaar schuren.
- Voor wat betreft het beter betrekken van circulariteit in het Ontwikkelperspectief adviseren wij een passage toe te voegen met de volgende tekst: “Om regionale kringlopen te kunnen sluiten en circulaire toepassingen te kunnen stimuleren is er ruimte nodig om pilots te doen. Daarmee kunnen we met elkaar bepalen wat wel of niet werkt en daar lessen uit trekken.

Overheden en bedrijfsleven leren hier samen van en kunnen ook niet zonder elkaar om de circulaire ambities waar te maken. Kijk hierbij ook nadrukkelijk naar kansen en synergie tussen diverse sectoren. Wat kan bijvoorbeeld de landbouw betekenen voor de traditionele bouwsector en omgekeerd?”

Aan de mogelijkheden voor een circulaire economie kan in de toelichting meer invulling worden gegeven door delen uit onze ruimtelijke strategie circulair Zuid-Holland op te nemen of ernaar te verwijzen.

Leefbaarheid en economische vitaliteit

- Bij paragraaf 3.4 leefbaarheid en economische vitaliteit: we vinden het prettig te zien dat het hier ook gaat over volgende generaties.
- Inzichtelijk moet nog worden hoe de vitaliteit van voorzieningen en kernen in het Groene Hart kan worden versterkt (ook zonder woningbouw).

Natuur

- In paragraaf 2.4 Natuur en biodiversiteit, pagina 13, worden de Vogel- en habitatrictlijn (VHR)-doelen genoemd. Deze doelen worden direct vertaald naar Natura 2000-gebieden. Dit is nog niet compleet. In het Groene Hart zijn weidevogels een belangrijk VHR-doel, dat niet (volledig) door Natura 2000-gebieden wordt afgedekt. De opgave moet dus breder geformuleerd worden dan alleen Natura 2000. Ons voorstel is om op te nemen dat VHR-soorten ook buiten Natura 2000-gebieden voorkomen.
- In het Ontwikkelperspectief is één zinsnede over 10% groenblauwe dooradering opgenomen. Dit biedt wat ons betreft te weinig duidelijkheid over groenblauwe dooradering. De doelstelling voor 2050 is dat het landelijk gebied 10% groenblauw dooraderd is. Voor de veenweiden geldt dat dit een prioritair gebied is. Vanuit het Rijk wordt aangestuurd op het behalen van 10% al in 2030.
- Natuurinclusief in een belangrijk onderwerp voor Zuid-Holland. Hierbij is de basiskwaliteit van natuur ook een belangrijk concept. Provincie Zuid-Holland ziet dit steeds meer als een doorsnijdend onderwerp dat raakvlakken heeft met verschillende thema's, zoals wonen, infrastructuur en landbouw. Op dit moment wordt natuurinclusief nog niet in het Ontwikkelperspectief genoemd. Advies is daarom om natuurinclusief op te nemen. De Contouragenda Natuurinclusief en het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied bieden hiervoor kansen in het verhaal.
- In bijlage 2 van het Ontwikkelperspectief staan verschillende opties voor het ophogen van de grondwaterstanden in de Veenweidegebieden. Die worden beoordeeld op verschillende aspecten. Natuur ontbreekt hier nu bij. Het is duidelijk dat het 0-scenario (erg) slecht uitpakt voor de biodiversiteit. Alle opties met de verhoging van het waterpeil zullen daarom minder of meer positieve effecten hebben. Het is zinvol om natuur/VHR-doelen toe te voegen.
- Onder de kop 'Recreatie en toerisme' op de laatste pagina worden knelpunten genoemd met betrekking tot recreatiedruk in Natura 2000-gebieden.

Landbouw

- In paragraaf 4.4 Landbouw wordt gesproken over extensivering van de landbouw. Het inzetten op een meer natuurinclusieve landbouw biedt wellicht meer perspectief en draagt bij aan meer doelen. Extensivering kan vervolgens onderdeel zijn van een transitie naar natuurinclusieve landbouw. Extensivering komt op ons over als een negatief begrip, met focus op *minder* in plaats van op wat wel kan. Het biedt dus geen perspectief. Met natuurinclusieve landbouw kan de landbouw(economie) en biodiversiteit goed gecombineerd worden. Dit past ook goed in het NOVI-principe 'combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies'. Een andere mogelijkheid om perspectief te bieden is het combineren van landbouw met energieproductie. Dit kan ook samengaan met natuurinclusieve landbouw.
- Wat is de visie op voedselproductie? Voedselproductie wordt wel genoemd maar niet uitgewerkt. Voor wie willen we voedsel produceren en hoeveel? Hoeveel minder voedsel wordt er geproduceerd bij extensivering?
- Voedsel is een verbinder tussen het stedelijk gebied en het Groene Hart. Die link mist nu nog.
- Natuurnetwerk Nederland (NNN) komt nog niet voor in het Ontwikkelperspectief. Advies is om ook deze natuur een plek te geven in de paragraaf over natuur en biodiversiteit.
- Op pagina 27 wordt het ontwikkelprincipe voor de landbouw weergegeven. Het Ontwikkelperspectief kan meer antwoord geven in welke hoek dat perspectief gevonden kan worden. Het kan hierbij gaan om energie, nieuwe teelten, natuur, CO2-vastleggen, verbreding en biologische vormen van landbouw.
- In paragraaf 4.4. wordt gekozen voor het 'voortbestaan' van de agrarische sector. Deze paragraaf kan nu gelezen worden alsof de overheid moet voorzien in de ondersteuning. Dat kan eenmalig zijn (afwaarderen van de grond) of structureel (GLB EU of agrarisch natuurbeheer). Maar dit kan ook in de agrarische onderneming commercieel worden opgelost.

Landschap en cultuurhistorie

- Als eerste Ontwikkelpincipe is opgenomen dat "de (landschappelijke) kwaliteiten en cultuurhistorische waarden voor de lange termijn worden behouden en vergroot." Voor ons is nog onduidelijk hoe zich dat verhoudt tot andere vormen van agrarisch grondgebruik, waarbij het landschap wellicht minder open en meer divers zal zijn. In Midden-Delfland knelt dit bijvoorbeeld al regelmatig.
- "Verzilver het erfgoed" (p.23): Hier wordt iets anders bedoeld, want bij verzilveren wordt iets verkocht. Advies is om "verzilveren" te vervangen door "benutten", of iets soortgelijks.
- Belangrijk vraagstuk voor de uitwerking: hoe kunnen we open ruimte en landschap behouden? Water/klimaatadaptatie en natuur hebben als ruimtevragers steeds meer ruimtebeslag (meervoudig), dit geeft ruimtedruk en vraagt om verbreding van het agrarisch verdienmodel. Biedt het ontwikkelperspectief daar (voldoen)de ruimte voor?

Recreatie en toerisme

- Hoe gaat het met de kwaliteit van het landschap, is het aantrekkelijk genoeg? En hoe zit het met de kwaliteit van de recreatiemogelijkheden nu? Het Ontwikkelperspectief gaat niet echt de diepte in voor wat betreft recreatie (“er ligt een belangrijke opgave om recreatie integraal mee te nemen in de gebiedsopgaven”).
- Het Groene Hart is niet alleen een bestemming waar men snel en efficiënt naartoe gaat om te verblijven, maar ook een bestemming waar men recreëert vanuit huis, op korte afstand. Daarom moet er dichtbij huis ook een aantrekkelijk recreatief aanbod zijn. Ook is het belangrijk de druk op omliggende (natuur)gebieden te verminderen. Het Groene Hart kan – mits het zich verder ontwikkelt – ook aantrekkelijk zijn voor dagrecreatie of (korte) vakanties. Daarvoor zijn betere stad-land verbindingen belangrijk, onder andere openbaar vervoer.
- Het aantal bezoeken aan natuur- en recreatiegebieden neemt toe, mede door een groeiende behoefte aan het “buiten zijn”. Dit wordt ook door de provincie gestimuleerd. Buiten bewegen, wandelen en fietsen heeft veel positieve gevolgen voor de fysieke, maar ook mentale gezondheid. In het Groene Hart kennen vooral de Goudse Hout en Reeuwijkse Hout een hoge bezoekersdichtheid. Er is in deze regio zeker ook ontwikkelruimte en ontwikkelpotentie om in de toenemende vraag naar recreatie en toerisme te voorzien.
- Voor specifiek de Natura 2000-gebieden geldt dat met name in Boezems Kinderdijk recreatiedruk een knelpunt is voor het behalen van de natuurdoelen. In de Natura 2000-gebieden Nieuwkoopse Plassen & De Haeck en Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein De Wilck is (water)recreatie hooguit lokaal een knelpunt, maar niet op het niveau van het gebied. In de Natura 2000-gebieden Donkse Laagten en De Wilck is recreatiedruk geen knelpunt.
- De draagkracht bij Kinderdijk (de belangrijkste toeristische trekker in het Groene Hart en gelegen in Natura 2000-gebied Boezems Kinderdijk), wordt verschillende keren per jaar overschreden. Dit is nu nog geen structureel probleem maar vraagt wel nu al om aanvullende maatregelen gedurende de drukste dagen. Als het groeitempo van de toeristische markt zich herpakt moet er ook rekening worden gehouden met een mogelijk structurele overschrijding van de draagkracht. Vanuit recreatie en toerisme zetten we ons onder andere in voor bezoekersmanagement en bezoekersspreiding (in tijd en ruimte). Dit draagt bij aan het beter benutten van de beschikbare ruimte en het optimaliseren van voorzieningen.
- Van Nederland heeft provincie Zuid-Holland de minste oppervlakte aan groen per inwoner. Wanneer de draagkracht van een gebied wordt overschreden, kan dit leiden tot een verminderde bezoekerservaring, schade en verstoring van de natuur, milieubelasting en problemen rondom mobiliteit.